

29. emakeeleolümpiaadi „Sõnavara õpilase pilguga“ piirkonnavoore töö (9.–10. klass) hindamisjuhend

1. ÜLESANNE (8 punkti)

Iga õigesti moodustatud paar annab 1 punkti. Valesti moodustatud paaride eest punkte ei anta, maha ka ei võeta. Vastuste järjekord ei ole punktide andmisel tähtis.

☐ aitama – avitama	☐ käsitama – mõistma	☐ suursugune – väarikas
☐ söakas – julge	☐ suureline – upsakas	☐ õieti – õigupoolest
☐ jõuline – tugev	☐ suuremeelne – õilis	

2. ÜLESANNE (10 punkti)

Iga õige vorm annab 1 punkti.

1) vastastikune	5) õnnelikkus	9) süsi
2) materjal	6) orb	10) õpetatav
3) materialist	7) taburet	
4) kohv	8) modernne	

3. ÜLESANNE (9 punkti)

Iga õige sõna annab 1 punkti. Poolenisti õige sõna (nt 6) küberründamine) annab 0,5 punkti. Pisut erineva tähendusega, aga tähtede arvult sobiv sõna (nt 1) kosmoselendur) annab 0,5 punkti. Õigekirjaveega, aga muidu õige sõna (nt 5) tüsleksia või 4) kildigaas) annab samuti 0,5 punkti.

1) kosmoseturist	4) kildigaas	7) alfaisane
2) idufirma	5) düsleksia	8) doominoefekt
3) mugavustsoon	6) küberterrorism	9) museaal

4. ÜLESANNE (8 punkti)

Iga tekstis õigesti kasutatud sõna, mis on pärit loendist, annab 1 punkti. Asendada tuli 8 sõna. Loendist pärit, aga vigaselt esitatud õige sõna (ülakoma puudu või üle, sviidi asemel sviiti vms) annab 0,5 punkti. Kursiivi märkimata jätmise eest ei võeta punkte maha.

Äsja (1) turneelt (→ **tuurilt**) naasnud Juku, kellest on saanud populaarne muusik, kleepis oma (2) apartemendi (→ **sviidi**) seinale gigantse (3) plakati (→ **posteri/postri**). Sellel ilutses kauni (4) šriftiga (→ **fondiga**) kirjutatult „Parim (5) automark (→ **autobränd**) on Porsche“. Juku (6) ansamblit (→ **bändi**) kutsutakse igal nädalavahetusel ja kõigi pühade ajal kuskile esinema. Juku unistab, et järgmist kontserti andma sõidab ta oma uue (7) kihvti (→ **cool'i**) Porschega, mille kapotile on (8) aerosoolvärvidega (→ **spreivärvidega** = 1 p; **spreiga** = 0,5 p) tema portree joonistatud. Aga mardilapäeval tahab Juku kodus olla ja naabrilastele kompvekke jagada.

5. ÜLESANNE (8 punkti)

Iga õige vastus annab 1 punkti.

1) paiseleht	5) näsiniin
2) koerapöörirohi	6) hundinui
3) jänese kapsas	7) naistepuna
4) võhumõõk/iiris	8) moon/magun

6. ÜLESANNE (10 punkti)

Kokku 10 punkti. Õige sõna õiges vormis annab 1 punkti. Õige sõna vales vormis annab 0,5 punkti.

<i>A-osa</i>	(1) kargele/kargel	<i>B-osa</i>	(1) kaliga
	(2) häitsmeid		(2) apłas
	(3) jugarad		(3) ubinad
	(4) kantsud		(4) jõõrdel
	(5) kodida		(5) hõõrikud

7. ÜLESANNE (19 punkti)

A-osa kokku 13 punkti. Iga sõna annab 1 punkti. Kui mõni tähemärk on valesti kirjas, saab selle sõna eest 0,5 punkti.

	Eesti kirjakeeles	Liivi keeles
1)	hiir	īr
2)	susi	suž
3)	lammas	lāmbaz
4)	rebane	rebbi
5)	jānes	kōps
6)	orav	võrābōz
7)	(karu)ott	okš
8)	põder	põddõrz
9)	hobune	ibbi
10)	hülged	ilgõd
11)	jääkaru	jeiokš
12)	hārg	ārga
13)	orikas	võrki

B-osa kokku 6 punkti. Vastused jagunevad punktide kaalu järgi kaheks: järgnevas I osa tabelis esitatud iga rida annab 1 punkti ning II osa tabeli iga rida 0,5 punkti. Punkte saab ainult neis tabelites nimetatud häälikuerinevuste eest. Kui samasuline väide on selgelt kirja pandud teiste sõnadega, siis saab punkte samal määral. Kummaski osas ei ole vastuste järjekord punktide andmisel tähtis.

I

2 punkti saab iga järgneva sisuga täielikult täidetud rea eest. 1 punkti saab rea eest juhul, kui mõni lahter on täitmata või valessti täidetud (välja arvatud kriipsuke juhul, kui sama häälikut liivi keeles ei ole ja lahter võibki jääda tühjaks). Kui kolmas veerg („Häälikuline ümbrus“) on täitmata, siis selle rea eest punkte ei saa.

Häälik eesti keeles	Vastav häälik liivi keeles	Häälikuline ümbrus / paiknemine sõnas	Näitesõnad
<i>h</i>	–	sõna alguses (kui vastus on, et <i>i</i> ees (sõna algust mainimata), siis 0,5 punkti)	<i>hiir – ir</i> <i>hobune – ibbi</i> <i>hülged – ilgõd</i> <i>härğ – ärga</i>
<i>e</i>	<i>õ</i>	järgsilbis / mitte esimeses silbis / viimases silbis / ole-nevalt 1. silbi täishäälikust	<i>põder – põddõrz</i> <i>hülged – ilgõd</i>
–	<i>v</i>	sõna alguses (kui vastus on, et <i>o</i> ees / <i>or</i> ees sõna algust mainimata, siis 0,5 punkti)	<i>orav – vórábõz</i> <i>orikas – võrki</i>
(lühike) <i>a, ä</i> / lühike täishäälik / lühike madal täishäälik	pikk <i>a, ä</i> / pikk täishäälik / pikk madal täishäälik / <i>ā, ā</i>	esimeses silbis / helilise kaashääliku ees	<i>lammas – lāmbaz</i> <i>härğ – ārga</i>

II

Õpilane saab 1 punkti iga järgneva sisuga täielikult täidetud rea eest.

Häälik eesti keeles	Vastav häälik liivi keeles	Häälikuline ümbrus / paiknemine sõnas	Näitesõnad
<i>s</i>	<i>z, ž</i>	sõna lõpus (helilise hääliku / täishääliku järel)	<i>susi – suž</i> <i>lammas – lāmbaz</i>
täishäälik / <i>a, u</i>	<i>i</i>	(eesti keeles) sõna sees, (liivi keeles) sõna lõpus / nõrga (täishäälikutevahelise) sulghääliku järel	<i>rebane – rebbi</i> <i>hobune – ibbi</i>

8. ÜLESANNE (6 punkti)

Iga tervikuna täidetud ja õigesti käänatud alapunkt (koosneb 3–5 lüngast) annab 1 punkti. Kui alapunkti lauses või väljendis on kas üht või mitut sõna käänatud valessti või on sõna esitatud käänamata kujul, saab kogu alapunkti eest 0,5 punkti. Kui alapunktis on üks või kaks lünka täitmata, aga ülejäänud selle alapunkti lüngad õigesti täidetud, saab kogu alapunkti eest 0,5 punkti.

1) Jutus ei olnud tera/teragi tõtt. kahe teraga mõök mõttetera	2) Hirm nõõrib keele kinni. Talitse oma keelt! Kandis kaaslaste peale keelt. tehiskeel, keelefilosoofia

3) Ta on viimase piirini väsinud. Igal asjal on piir. kriitiline piir piirhind, piirkiirus 4) Ei näe sõrme/sõrmegi suhu pista. Annab näitekunstile sõrme sõrmejalg, sõrmenukk	5) Tee on püsti ees. Teist teed ei ole. Uuendustele anti roheline tee teeperv, teetamm 6) Elab teiste seljas. Paistab, et õnn on selja pööranud seljatugi, selgapanek

9. ÜLESANNE (10 punkti)

Iga õige vastus annab 1 punkti. Vastus loetakse õigeks, kui sünonüümne väljend või sõna on pärit antud tekstist ning kirjutatud loendis oleva sõna või väljendiga samas sõnaliigis. Kui ühele reale on kirjutatud mitu sobivat sünonüümi, siis annab see rida ikkagi 1 punkti. Õige sõnatüvi vales sõnaliigis annab 0,5 punkti. Vale sõna õiges sõnaliigis ei anna punkte.

1) üllitis 2) nekrofilia 3) moraal 4) heietama 5) morbiidne/depressiivne/masendav	6) intiimne 7) elementaarne 8) kirss tordil / kirsiks tordile / kirsina tordil 9) kõmmutama 10) diiler

10. ÜLESANNE (12 punkti)

Iga õige vastus annab 1 punkti ja terviklik võtmesõna (*leksikoloog*) 1 punkti.

	1.	D	I	A	L	E	K	T						
2.	K	A	K	S	K	E	E	L	S	U	S			
3.	K	O	D	U	K	Ä	I	J	A					
4.	M	Õ	I	S	T	A	T	U	S					
5.	P	Õ	I	I	M	L	A	U	S	E				
6.														
7.	K	E	E	L	E	Ö	K	O	L	O	O	G	I	A
8.	N	U	T	U	L	L	A	U	L					
9.														
10.	A	N	E	K	D	O	O	T						
11.	L	I	N	G	U	A	F	R	A	N	C	A		